

FIIA 3/2014 COMMENT

Arkady Moshes
Ohjelmajohtaja
Ulkopoliittinen instituutti

Ukrainan kriisi ei ole ohi > Lännen ei kannata sortua voitonriemuun

Tavallisten ukrainalaisten ja maan talouseliitin oli mahdoton hyväksyä sitä, että entinen presidentti Viktor Janukovyč pilasi vallantavoittelullaan tasapainottamiseen ja kompromisseihin perustuvan järjestelmän, johon Ukrainan valtion asema on perustunut itsenäistymisestä asti. Historia tarjoaa Ukrainalle toista mahdollisuutta tehdä tulevaisuudestaan aiempaa parempi.

Viktor Janukovyč'in vallan kaatuminen on muistutus siitä, että kriittisinä hetkinä hänen kaltaistensa johtajien puolustajat ovat harvassa; heitä on vain valan sitomien poliisien ja palkkasoturien joukoissa. Heistä ei kuitenkaan ole vastukseksi kansalle, joka tahtoo muuttaa omaa elämäänsä.

Ukrainan tapahtumat ovat kuitenkin vasta lupaus paremmasta. Tilanne Ukrainassa ja sen lähialueilla on edelleen kireä. Maalla on edessään useita haasteita, joista jokainen voi kaataa unelman toimivan valtion ja kukoistavan talouden rakentamisesta.

Kolme seikkaa aiheuttaa erityistä huolta. Ensinnäkin on kyseenalaista, kykenevätkö uudet viranomaiset rakentamaan tehokasta hallinto-koneistoa tai ottamaan vastuuta kivuliaista uudistuksista. Moni Ukrainassa nyt valtaan nousevista henkilöistä oli hallituksessa vuoden 2004 oranssin vallankumouksen jälkeen – ja epäonnistui.

Silloiset voittajat kykenivät säilyttämään yksimielisyytensä vain joitakin kuukausia. Presidentti Viktor Juštšenkön ja hänen ensimmäisen pääministerinsä Julija Tymošenkön välinen kilpailu oli pääsyy siihen, että uudistuksia viivyteltiin. Nyt protesteissa esiintyneen radikaalin kansallismielisen siiven ja ”liberaalien

internationalistien” väliset ideologiset erot ovat syviä, ja ne kärjistävät yksittäisten poliitikkojen mahdollisia konflikteja.

Presidentinvaalit järjestetään jo toukokuussa, ja on ihme, jos mielenosoitusten johtohahmot kykenevät sopimaan yhden ehdokkaan asettamisesta. Todennäköisempää on, että he kilpailevat toisiaan vastaan. Lisäksi entisestä hallinnosta loikanneet virkamiehet eivät välttämättä ole osa ratkaisua. Päinvastoin, heidän kanssaan tehty kompromissi voi olla osa ongelmaa. Myös instituutioiden heikkous ja syvälle juurtunut korruptio tulee ottaa huomioon.

Toiseksi Ukraina saattaa yhä ajautua epävakauteen toukokuusten vaalien jälkeen. Ukrainan itäosia edustava ehdokas – jonka nimi ei vielä ole tiedossa mutta joka nimettäneen pian – pystyy nimittäin voittamaan vapaat ja rehelliset vaalit sillä edellytyksellä, että hän ottaa henkilökohtaista etäisyyttä Janukovyčiin. Tämä on kuitenkin vain tekninen yksityiskohta.

Ukrainan vaalitapa takaa, että maan itäosa on numerojen valossa muuta maata vahvempi. Idän edustaja on voittanut neljät viisistä maassa järjestetyistä presidentinvaaleista. Nationalismin nostossa nyt päätään itäukrainalaiset äänestäjät lähtevät uurnille, sillä he

pelkäävät menettävänsä perinteisen kulttuurisen ja poliittisen asemansa. Ei ole kuitenkaan takeita siitä, että Ukrainan länsiosissa hyväksyttäisiin itäukrainalaisen ehdokkaan voitto.

Ukraina ei tule jakautumaan. Länsi-Ukraina on ideologisesti sitoutunut maan alueelliseen koskemattomuuteen. Itäosien eliitit puolestaan haluavat mieluummin pitää kiinni perinteisestä vaikutusvallastaan ja taloudellisista eduistaan kuin joutua Kremlin käskynalaisuuteen. Niin kävisi väistämättä, jos maa jakautuisi. Silti toinen, syvä poliittinen kriisi on mahdollinen.

Kolmanneksi on otettava huomioon Venäjän vaikutus. On liian aikaista pitää varmana, että Moskova valitsee kovan linjan. Jos Ukrainan talous luhistuu, myös Venäjä kärsii. Ukraina ei maksaisi takaisin kaasuvelkojaan ja Venäjän myöntämiä lainoja, ja Ukrainassa toimivien venäläisyritysten, kuten Gazpromin, omaisuuden arvo laskisi.

Toisaalta Moskovalta ei voida odottaa kovin suopeaa asennetta Ukrainan uutta hallitusta kohtaan. Moskova tuskin toivottaa sille onnea – saati antaa taloudellista tukea. Pelot siitä, että Ukraina voi nyt hakea uudelleen Nato-jäsenyyttä tai punnita uudelleen sopimusta, jonka perusteella Venäjän Mustanmerenlaivasto on sijoitettuna Sevastopoliin,

Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4
PL 400
00161 Helsinki
Puhelin
(09) 432 7000
Fax
(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointi-prosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

elävät vahvoina. Venäjä on jo kutsunut Ukrainan-suurlähettiläänsä kotiin.

Entä mitä länsi voi näissä olosuhteissa tehdä auttaakseen Ukrainaa? Ensinnäkään lännessä ei kannata tuntea euforiaa eikä etenkään geopolittista voitonriemua. Tasapaino on yhä huterä, ja nykyisen tilanteen saavuttivat tavalliset ukrainalaiset eivätkä länsimaiset poliittiset strategit. Lisäksi suuri osa mieltään osoittaneista ukraina-laisista oli varsin turhautunut Euroopan kyvyttömyyteen tukea heitä, kun tukea eniten tarvittiin. Turhautumista on herättänyt myös Euroopan halukkuus neuvotella suotuisat ehdot Janukovytsin lähdölle.

Toiseksi lännen kannattaa olla varovainen taloudellista apua myöntäessään. Apua tulisi antaa vain, jos Ukraina vastavuoroisesti ja vahvasti sitoutuu uudistuksiin. Jos länsi myöntää apua vain tukeakseen tiettyjen poliittisten voimien läpimenoa vaaleissa, se toistaa virheen, jonka on tehnyt liian usein. Raha ei muuttaisi Ukrainaa vaan kääntäisi vain läntisten veronmaksajien mielipiteen Ukrainaa vastaan.

Kolmanneksi Ukrainan vaaleja tulee pitää testinä sille, onko maa todella halukas allekirjoittamaan EU:n assosiaatio- ja vapaakauppa-sopimuksen. Jos sen puolesta

kampanjoivat Eurooppa-myönteiset voimat voittavat vaaleissa, sopimus tulee allekirjoittaa viipymättä, mieluiten erityisessä kahdenvälisessä EU-Ukraina-huippukokouksessa. Jos Eurooppa-myönteiset voimat häviävät, vaalien tulos täytyy hyväksyä.

Vaaleja odottaessa Ukrainan EU-jäsenyysperspektiiviä tulee tarkistaa. Nykyisessä tilanteessa Ukrainaa voivat auttaa vain vahvat ehdot, mutta ehdollisuus vaatii vastinparikseen palkitsevan tavoitteen.

Venäjää kohtaan lännen tulee käyttää parhaita diplomaattisia taitojaan varmistaakseen, että erimielisyydet voidaan ratkaista yhteistyöllä. Toisaalta lännen on syytä varautua myös siihen, että yhteistyöratkaisua ei löydetä.